

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
0033 OSLO

Sendt pr epost til postmottak@oed.dep.no

Vår ref: 301/ARØ

Deres ref:

Dato: 27.05.2015

Høring - endringer i energiloven om krav til selskapsmessig og funksjonelt skille

Generelt

Vi vil først og fremst uttrykke vår fulle støtte til høringssvarene fra KS Bedrift og DEFO. Dette er godt bearbejdede og begrunnede svar fra sentrale og landsdekkende organisasjoner. Derimot vil vi ikke stille oss bak EnergiNorges svar, til tross for vårt medlemskap i organisasjonen. De har gitt et høringssvar som vi mener at bare de aller største selskapene er tjent med, mens denne høringssuttalelsen ikke bare avgis på grunn av de små everkene, men like mye av hensyn til de mindre selskaperes kunder, distriktene og selskaperes eiere.

Slik vi leser høringssvaret er det liten tvil om at endringsforslagene egentlige mål er å tvinge små og mellomstore selskaper inn i større enheter, med de negative konsekvensene det har for lokalsamfunnene de i dag betjener. OED's og NVE's intensjoner virker klare og kommer tydelig fram i høringssvaret. Det vises blant annet til en rapport som PwC har utarbeidet for NVE i 2012 om "Skalaegenskaper i nettselskaperes forretningsprosesser", der stordriftens fortrefelighet framheves.

De foreslåtte endringene i energiloven er enda ett av de større grepene som sentrale myndigheter og politisk ledelse tar for å akselerere sentraliseringen i Norge. Verken Reiten-rapporten eller høringssvaret fra OED synes å være utarbeidet av noen som har kompetanse på hvordan mindre samfunn fungerer eller hvordan mindre virksomheter drives. Videre bærer vurderingene preg av et ovenfra og nedad-perspektiv, en sektororientering og en skepsis til lokale styrere og ledere vurderingsevne og redelighet.

Dersom den egentlige hensikten med forslaget til lovendringer er å gjøre energisektoren i distrikts-Norge mer styrbar fra de største byene i Norge (mest fra hovedstaden), langt mer sentralisert og lettere å omsette i et marked, vil man opplagt kunne oppnå dette. Hvis hensikten er å bidra til levedyktige lokalsamfunn og lik forsyningsikkerhet i hele landet er det som foreslås tvilsomme virkemidler.

Politikernes fremste oppgaver burde være å ivareta befolkningens, samfunnets og lokalsamfunnets og landets langsiktige interesser. Vi opplever endringsforslaget å være i strid med disse oppgavene da Norge som helhet ikke blir ivaretatt. Endringsforslagets foreslåtte tiltak representerer flere nye dreininger på den sentraliseringsskruen som i lange tider har fått mange omdreininger, og tiltakene medfører en storstilt flytting av makt, kontroll, arbeidsoppgaver og kompetanse til sentrale strøk, mens det argumenteres for at dette har samfunnsøkonomisk stor nytte. Man bør vel også ta i betraktning betydningen av å bidra til levedyktige lokalsamfunn, slik at etablert infrastruktur fortsatt kan utnyttes?

Høringsnotatet inneholder flere store svakheter, hvor de mest alvorlige er en utbredt bruk av påstandsargumenter i en retning som er veldig lett å identifisere (funksjonelt skille, nøytralitet), og en total mangel på konsekvensanalyse av de endringene som foreslås. Her er vår oppfatning at det foreligger et klart brudd på Utredningsinstruksen, ref instruksens kap. 2.3.2:

*Konsekvensene av et forslag skal vurderes i forhold til alle overordnede eller generelle hensyn som kan ha betydning ved vurderingen av om forslaget skal iverksettes.
Konsekvensvurderingen skal inneholde en vurdering av alle hensyn som er vesentlige i den foreliggende saken.*

Her vises det videre til krav om utredning når det foreligger distriktsmessige konsekvenser. Og det kan man trygt si foreligger i dette tilfellet fordi lokalsamfunnene hvor de fleste små- og mellomstore e-verk ligger er sårbare, og den strukturen det legges opp til gjør at de vil miste verdifulle arbeidsplasser og få redusert forsyningssikkerhet.

Samtidig som vi viser til Defos utdypende hørings svar på dette punktet stiller vi oss fullt og helt bak deres krav om at arbeidet med lovendringen må stilles i bero inntil konsekvensene for distriktene er utredet.

Vi vil minne om at Reiten-rapporten bekrefter det som de aller fleste er klar over: Norge har et vel fungerende kraftnett. Videre sies det at antall selskaper ikke er av betydning bare de er effektive. Og dette er bekreftet gjennom den siste utredningen til EC Group. Likevel foreslås det en rekke nye tiltak i høringsnotatet som vil gi en helt annen eierstruktur til nettet, og tiltakene er stort sett begrunnet med påstandsargumenter uten noen reell vurdering av konsekvensene, verken de positive eller de negative.

Selskapsmessig og funksjonelt skille

Her har vi tillatt oss å klippe litt både fra KS Bedrift og Defo og satt det sammen. Da mener vi at man totalt sett får en meget god kommentar til dette punktet.

KSB: "Krav om selskapsmessig og funksjonelt skille er regulert i EUs tredje elmarkedsdirektiv, hvor dette er et krav for alle selskaper. Samtidig gis det mulighet for å gi unntak fra dette kravet til alle selskaper med færre enn 100 000 kunder. Dette benytter alle medlemslandene seg av.

Det er gode grunner for å gjøre dette. I tredje elmarkedsdirektiv står det: «For ikke å pålegge små distribusjonsnettoperatører en uforholdsmessig stor finansiell og administrativ byrde, bør medlemsstatene om nødvendig kunne unnta de pågjeldende virksomheter fra kravet om selskapsmessig adskillelse vedrørende distribusjon». Dette betyr at man har vurdert nytten opp mot

kostnadene ved å innføre funksjonelt skille for mindre selskaper, og funnet en negativ kost-nytte. Det er ingen grunn til å anta at man vil finne en annen sammenheng i Norge enn i Europa for øvrig”.

Defo: “Det anføres fra myndighetshold at et krav til selskapsmessig og funksjonelt skille for alle betyr at alle selskaper får like vilkår uavhengig av størrelse og at dette således er rettfærdig. Det er imidlertid slik at dette kravet rammer de mindre og mellomstore selskapene i praksis på en helt annen måte enn ett stort selskap. I et stort selskap er det folk nok til å bemanne opp de forskjellige døtrene i konsernet på en annen måte enn i et lite selskap. I et mindre selskap vil det kunne være av avgjørende betydning og kunne anvende alle ansatte på best mulig måte og tidvis på tvers av selskapets forskjellige forretningsområder. Fordelene i ett mindre selskap med klare og enkle beslutningsprosesser, lite byråkrati spises opp av fordyrende og byråkratiserende beslutningsprosesser gjennom en selskapsdeling”.

Vår egen kommentar: Det er tydelig at EU har gjort et meget godt utredningsarbeid i forhold til kost-nytte når det gjelder krav til selskapsmessig og funksjonelt skille ettersom de er så klare på dette punktet. Norske myndigheter har ikke funnet det nødvendig å foreta noen vurdering i det hele tatt, til tross for at både KS Bedrift og Defo har foretatt utredninger som konkluderer med at de foreslåtte endringene i Energiloven kommer til å påføre nettkundene kostnader i milliardklassen, og at disse i hovedsak må bæres av folk som har valgt å bo i distriktene. Likevel påstår OED og NVE at endringene vil lønne seg på sikt, men uten å kunne legge fram noen som helst dokumentasjon på at dette er riktig. Å foreslå at så store endringer gjøres uten at det foreligger noen som helst form for dokumentasjon av konsekvensene oppleves å være direkte uansvarlig, og for oss er det helt uforståelig at det i det hele tatt kan forsøkes gjennomført.

Effektivitet

I høringen settes det likhetstegn mellom selskapsmessig og funksjonelt skille og bedre effektivitet/lavere kostnader. Dette begrunnes i en rapport fra NVE som viser 15 % lavere kostnader i selskaper som har gjennomført disse skille. Men dette er tilbakevist i en meget grundig rapport (ref EC Groups rapport av 18. mai 2015) som viser at organisering ikke har noen innflytelse på effektiviteten. De positive utslagene for selskaper som har skilt ut nettvirksomheten kommer av deres størrelse, da de stort sett har sine kunder i byer, hvor det er mye enklere å drive nett.

Mindre, selvstendige enheter som samarbeider i frivillige nettverk med en viss spesialisering seg i mellom er mer effektive og raskere til å tilpasse seg ny teknologi og nye rammebetingelser enn store, sentraliserte enheter, da det er kort avstand mellom reelle ledere og den verdiskapende virksomheten, og dagliglivet preges mer av tillit enn av regler, kontroll og mistenksomhet. Dette gir lite byråkrati og stor fleksibilitet. (Jfr professor Jay Galbraith og norske samarbeidsforsøk).

Alle må jo se at om man gjør en sosioteknisk variasjonsanalyse så kommer måten mindre e-verk organiserer nettvirksomheten på ut som den mest effektive både på kort og lang sikt. Utgangspunktet, basert på omfattende forskning, er at variasjoner (feil) som oppstår bør kunne oppdages og korrigeres (rettes) innenfor samme systemgrense som de oppsto. I praksis betyr dette at det er mest effektivt, minst byråkrati, mest læring og størst ansvarsfølelse når de samme personene som har ansvaret for drift og vedlikehold også er dem som oppdager / blir gjort kjent med og utbedrer feil. Slik fungerer mindre nettselskaper i dag.

For øvrig vises det til KS Bedrift og Defo vedrørende den feilaktige påstanden om at selskaper som har innført selskapsmessig og funksjonelt skille er mer effektive enn de som ikke har innført slike skiller. Defos hørings svar inneholder også en kommentar som vi slutter oss til vedrørende samarbeidsorganisasjoner som de fleste mindre og mellomstore selskapene deltar i.

Kompetanse og kapital

Kompetanse.

Høringsnotatet viser at OED er av den formening at mindre selskaper ikke har kompetanse til å bygge ut og drive nett i framtiden. Her vises det til innføringen av de nye automatiske målesystemene (AMS) som eksempel. I bransjen har det i stor grad vært slik opp gjennom årene at det er de små og mellomstore selskapene som har tatt i bruk ny teknologi først. Fakta er at ganske mange selskaper allerede har foretatt AMS- utbygging, og alle disse selskapene er små eller mellomstore. Her kan eget selskap tjene som eksempel. De aller første automatiske måleravlesningsenhetene ble montert før jul i 1994, og full utbygging er gjennomført for flere år siden. Ideen bak gjennomføringen var i hovedsak de samme som i dag. Utbyggingen og driften av systemet fungerer utmerket med den kompetansen selskapet selv besitter, og vi har ikke hatt behov for å hente verken kompetanse eller kapasitet utenfor egne rekker.

Kapital/robusthet

Robusthet er i høringsnotatet i realiteten koblet opp mot størrelse, mens det egentlig handler om å ha økonomiske muskler til å gjennomføre de oppgaver man er og vil bli satt til, samt å gjennomføre nødvendige investeringer framover. KS Bedrift har gjennomført en undersøkelse som viser at små og mellomstore selskaper har en bedre egenkapitalsituasjon enn de store, og derved en bedre gjennomføringsevne. Undersøkelsen viser for øvrig at de fleste små og mellomstore selskapene mener de fullt ut er i stand til å oppfylle de kravene til nettfornyinger som kommer. Med andre ord burde det ikke være noen tvil om mindre og mellomstore selskapers finansielle evne.

For øvrig vises det til Defos og KS Bedrifts utmerkede svar innen områdene kompetanse og kapital.

Nøytralitet

Sitat fra høringsnotatet: "Den foreslåtte lovendringen vil bidra til redusert risiko for kryssubsidiering og til å styrke nøytraliteten mot annen konkurranseutsatt virksomhet".

Kryssubsidiering er forbudt, og ledere i distriktene er minst like lovlydige som ledere i de store byene, så dette er injurierende. Virkeligheten er vel heller slik at kryssubsidiering knapt forekommer. Og hvorfor skulle man gjøre det når dette både er forbudt og samtidig vil gi negative utslag på det enkelte selskaps effektivitetsberegninger?

Det er meget freidig og uredelig å beskyldte en bransje for lovbrudd på denne måten, og det fremstår som mistillit til både til lokale styrer og ledere. Kanskje er det slik at bransjen fremstilles på denne måten for å gi kravet om funksjonelt skille legitimitet? Spesielt skremmende blir det når dette er ett av hovedargumentene for å foreta de foreslåtte endringene i Energiloven.

For dem som kjenner bransjen godt er vel heller oppfatningen at krysssubsidieringen går den andre veien, det vil si at de øvrige virksomhetsområdene bærer kostnader som like gjerne kunne vært henført til nett. Og det er vel uproblematisk i forhold til nøytralitetslovgivningen?

For øvrig viser vi til både KS Bedrifts og Defos svar på punktet nøytralitet. Disse organisasjonene har veldokumenterte og gode svar her. Vi synes også at det er verdt å merke seg KS Bedrifts kommentar om at det kun er selskaper med krav til selskapsmessig og funksjonelt skille som har fått bøter på grunn av nøytralitetsbrudd, med den konklusjon at behovet for monopolkontroll og tilsynsvirksomhet derfor ikke vil reduseres fremover i tid ved krav om selskapsmessig og funksjonelt skille, slik høringsnotatet hevder.

Mål med endringen

Det er spesielt to mål som trekkes fram når fordelene med endringene i Energiloven legges fram. Det ene er en mer effektiv og robust strømnnettstruktur og det andre er lavere nettleie.

Når det gjelder effektivitet og robusthet er dette kommentert under disse punktene. Vi kan ikke se at det foreligger et eneste moment som vil gi et mer "robust" og effektivt strømnnett enn det vi har i dag. I alle fall er ikke dette dokumentert gjennom høringsnotatet. Og når det gjelder robusthet er vel det et uttrykk som brukes når man ikke har andre, mer hardtslående og solide argumenter?

Både KS Bedrift og Defo er samstemte om at den foreslåtte endringen ikke vil gi noen reduksjon i nettleien. Og vi er helt enige i deres konklusjon om at kravene tvert i mot innebærer økte tariffer, for hvordan skal milliardkostnadene ellers dekkes inn? Vi er klar over at det fra OEDs og NVEs side foreligger udokumenterte påstander om en utstrakt krysssubsidiering som vil forsvinne med de foreslåtte grepene.

Men vi kan ikke se at dette skal resultere i lavere nettatariffer når realitetene legges til grunn, for ut fra vår ringe evne til å regne er det vel slik at trekker man fra null fra et beløp har man fortsatt samme beløpet.

Derimot kan fusjoner og oppkjøp gi lavere tariffer for deler av kundemassen når man slår sammen områdene der kundene til selskapene er lokalisert. Men går tariffen ned i ett område, går den opp i et annet. Hvor mye avhenger av hvilke selskaper som slår seg sammen. Det som imidlertid er tilfellet er at tariffen i sum forblir den samme da det er like mye penger som skal hentes inn av kundene etter en fusjon som før.

Leveringskvalitet, beredskap og forsyningssikkerhet

Det er betegnende for høringsnotatet at beredskap knapt er nevnt ettersom dette er et problematisk tema når betydningen av fusjoner og oppkjøp diskuteres og vurderes. God beredskap krever god lokalkunnskap og kort reisetid. Når personell og styring sentraliseres blir sentrale strøk prioritert fordi det er økonomisk lønnsomt, og de som er ute i distriktene må vente fordi det ikke finnes personell til å foreta feilrettingen. Det finnes mange eksempler på at dette skjer allerede i dag. Rakkestad kommune fikk brev fra eier av forsyningsnettet til kommunen at de måtte påregne 96 timers ventetid

ved utfall før forsyningen ville gjenopprettet. Her tillater vi oss å ta inn en kommentar fra Defo's høringsvar: "Det er etter vår oppfatning naivt å tro at en betydelig endring i selskapsstrukturen med et betydelig antall færre selskaper i distriktene ikke vil påvirke leveringskvalitet over tid. Naturligvis vil den det".

Store selskaper setter de fleste oppgavene innen nettdriften ut på anbud, og da har man ingen garanti for at vaktpersonell er der når det trengs, og lokalkunnskapen er ofte totalt fraværende. Dessuten gir KILE-ordningen et meget sterkt incitament til å prioritere som beskrevet ovenfor. Her minner vi om Reiten-rapportens utsagn: *"Ved behov for feilretting vil nettselskaper prioritere å benytte ressursene sine der KILE-kostnaden er høyest. KILE-kostnaden er gjerne høyest i tettstedene, med mye næringsvirksomhet og størst verdiskapingstap ved strømbrydd. Gitt dagens virkemiddelbruk vil nettselskaper derfor ha incentiver til å prioritere feilretting i tettbygde strøk først. En slik prioritering er en samfunnsøkonomisk kostnadseffektiv allokering av ressursene."*

For det første er dette et meget arrogant utsagn tatt i betraktning at den reelle verdiskapingen i Norge i stor grad nettopp skjer i distriktene, som landbruk, metallurgisk industri, skipsindustri, oljerelatert service og produksjon, fiske og fiskeoppdrett, mens pengeflyttingen stort sett er forbeholdt aktører i de større byene. Det er ingen tvil om at de mindre selskapene påtar seg et stort samfunnsansvar ved sin prioritering av strømforsyningen for distrikts-Norge, i motsetning til de store selskapene, som prioriterer steder hvor det er mest penger å hente for selskapet. En annen, tydelig konsekvens av endringsforslagene er en rangering av menneskers betydning avhengig av bosted. Slikt skal ikke forekomme i dagens samfunn.

Et lokalt e-verk vil ha en kontinuerlig overvåking av nettet både av ansatte og lokalbefolkningen, man vil ha et opplevd ansvar for at folk har strøm og man har detaljert kjennskap til nettet, dets sterke og svake sider, og til folk og utstyr som kan mobiliseres i en krisesituasjon. Lokal tilstedeværelse er i seg selv en sikkerhet for stabil strømforsyning. Dersom dette blir fraværende blir konsekvensen ekstra skremmende for folk som velger å bo i distriktene, spesielt når man tar spådommene om framtidens vær og klima i betraktning.

Andre konsekvenser for distriktene

Om forslaget blir vedtatt vil grunnlaget for mange lokale e-verk falle bort. Det er på grunn av at man har flere virksomheter innen samme enhet at en komplett organisasjon og lokale tjenester kan opprettholdes. Dette er av stor betydning da reelle lederstillinger og fagkompetansemessig krevende stillinger gjør at kompetente og ressurssterke mennesker slår seg ned og bidrar i lokalsamfunnet.

De fleste steder i distrikts-Norge er det ikke grunnlag for egne lokale nettselskaper med et funksjonelt skille. Ved utskillelse og sammenslåing av nettvirksomhet, som er et av målene med endringen, vil resten av det lokale e-verket måtte slås sammen med andre større verk for å oppnå tilstrekkelig grunnlag for en levedyktig administrasjon innen den gjenværende virksomheten. Dette vil igjen føre til en sentralisering, hvor de aller fleste funksjonene flyttes til sentralt beliggende steder.

En nøktern vurdering viser at ca 80 % av dagens arbeidsplasser i eget e-verk vil bli flyttet til sentrale strøk ved en fusjon eller oppkjøp fra et større, sentralt lokalisert selskap. Og vi understreker at dette ikke er ikke arbeidsplasser som blir rasjonalisert bort, men rett og slett flyttet eller solgt til andre

sentralt beliggende virksomheter. Tar man i betraktning at en arbeidsplass i det lokale e-verket holder liv i to andre (ref Trønderforsk) blir konsekvensen dramatisk for et lokalsamfunn: Betydelig redusert skatteinntang, færre innbyggere, fravær av lokal økonomisk muskel, færre tilbud om attraktive jobber og dårligere forsyningsikkerhet.

Konklusjon:

Når vi vet hvor godt dagens nettdrift fungerer må man spørre seg om hvorfor i all verden skal man endre til noe mye dårligere bare for å tilfredsstillere en udokumentert påstand om at rendyrking av nettselskaper og sentralisering av makt og funksjoner vil gjøre strømforsyningen i Norge mye bedre og samtidig gi en lavere nettleie? Don't fix anything that works!

De foreslåtte endringene i Energiloven kan i henhold til lov og forskrift ikke gjennomføres før det foreligger utredninger som helt klart viser de fordelene som OED og NVE påstår.

Påstandene om lovbrudd i forhold til krysssubsidiering, som legges fram i høringsnotatet, må trekkes tilbake.

Med vennlig hilsen
Røros Elektrisitetsverk AS

Anders Rønning
Adm dir

